

навколишнього світу, жорстокість війни зіставити людину і життєві проблеми, що увиразнили значущість людської душі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білецький О. Проза взагалі й наша проза 1925 р. *Літературно-критичні статті*. Київ: Дніпро, 1990. С. 51-90.
2. Ковалів Ю. Новелістичні апробації Григора Тютюнника. *Вісник Маріупольського державного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2009. №2. С. 60-92.
3. Тарнашинська Л. Григійр Тютюнник: «З любові й муки народжується письменник...»: біобібліогр. нарис. Київ: Національна парламентська бібліотека України, 2011. 136 с.
4. Тютюнник Гр. «Климко»: повість, оповідання, казки. Київ: Знання, 2017. 287 с.
5. Українська література в просторі культури і цивілізації: збірник наукових праць студентів, аспірантів і молодих вчених / відповід. ред. Н. В. Горбач; ред.-упоряд. В. М. Ніколаєнко. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2022. 221 с.

*Мар'яна Грущак,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
здобувач магістерського рівня вищої освіти,
факультету філології і журналістики
Науковий керівник:
к. філол. наук, доцент С. Бородіца*

САТИРИЧНИЙ ДИСКУРС ПОВІСТІ «ІВАН ІВАНОВИЧ»

М. ХВИЛЬОВОГО

М. Хвильовий – один із лідерів літературного покоління 1920-х років, незмінний учасник гострокритичної полеміки про шляхи розвитку української літератури початку ХХ століття.

У своїх памфлетах митець значною мірою представив думки всіх представників творчої інтелігенції в літературній дискусії 1925-1928 років. Памфлет «Україна чи Малоросія» був заборонений і здобув заслужену славу лише в 1990 році. У ньому М. Хвильовий повстав проти засилля масовізму, профанації мистецтва та його ідеологічного обслуговування партійної політики.

Реалізувавши широкий діапазон засобів комічного в ранніх новелах та оповіданнях («Свиня», «Заулок», «Колонії, вілли...», «Шляхетне гніздо», «Кімната ч. 2» та ін.) з дебютної збірки «Сині етюди» (1923), сатира стала невід'ємною частиною його прозової творчості. Однак найбільш яскраво хист до написання сатиричних творів автор продемонстрував у повісті «Іван Іванович» (1929). Нищівний сарказм та гостра іронія М. Хвильового спрямовані на постійних обивателів, які завдяки революції проникли у всі сфери нового суспільного життя.

Перед читачем розгорнуто картину «новітньої революційної інтерпретації», «мажорно-монументального реалізму» життя Івана Івановича та його родини. Автор повсякчас підкреслював межу, що розділяє старе і нове в сімейному житті: товаришка Галакта (дружина Івана Івановича – Марфа Галактіонівна), котра любить читати Леніна і Маркса, іноді тягнеться душею і рукою до Мопассана, «і тільки в останній час (і то зрідка) трошки манікюрить нігті для здоров'я», а не через «буржуазні» звички; Іван Іванович, проходжуючи квартиру, розмірковує з мажорним, «цілком монументально-реалістичним настроєм» про те, що він хоче бути «зразком для інших і особливо для

несвідомої партійної маси». Персонаж емоційно реагує в дискусіях навколо соцреалізму і регулярно сплачує членські внески, що становить два відсотки від його заробітку, в різні організації: «Друг дітей», «Повітрофлот», «Доброхім», а також клубу політкаторжан і профспілки та ін. [3, с. 163].

У сатиричній повісті з'являється новий тип персонажа в тодішній українській літературі – людина, яка обирає жити в масці, не має можливості висловити свою думку. Цей герой думає шаблонно та спрямовує всі свої сили на побудову світлого майбутнього партії, забуваючи про власні інтереси. Завдяки нетиповій поведінці та відповідному зовнішньому вигляду персонажів, читач розуміє, наскільки безглуздом є новий тип суспільства.

М. Хвильовий часто використовував сатиру для моделювання трагічних та трагікомічних ситуацій. Він дуже успішно за допомогою сатири жонглював темами, про які не розмовляли, заторкує табуйовані або й повністю заборонені питання та поняття, наприклад, «О, тоді мій герой теж відчув би якусь тривогу на душі (власне, не на душі – пробачте за цей безпардонний ідеалізм!...)» [7, с. 368]. Письменник саркастично порівнював християнську релігію з зібранням комосередку. Іван Іванович та Марфа Галактіонівна, ідучи на збори, змінюють свій одяг на якомога скромніший, бо він відповідає атмосфері зібрання. М. Хвильовий порівнював це переодягання з тим, яке «ми спостерігаємо у вівтарі» [7, с. 367]. Одним словом, автор іронізував: «За вікном настирливо дзвонили до вечірні, і смішно було, що десь там, у церкві, люди стоять тепер перед лампадками і думають про ідеалістичні катакомби перших християнських мучеників, а тут ніяких лампад нема» [7, с. 369]. Він зображував партійне зібрання як різновид богослужіння [5, с. 18].

М. Хвильовий осмислював беззмістовність життя Івана Івановича, яке кардинально змінилося після його звільнення з роботи. Значущість його сім'ї зникає, а мінорний тон домінує над мажорним. Письменник детально описав зовнішній вигляд і навіть жести персонажів, оскільки вони віддзеркалюють їхній вкрай бідний внутрішній світ.

Отже, сатирична повість «Іван Іванович» М. Хвильового демонструє читачеві новий соціальний тип людини в більшовицькій системі – людини-маски, без власної думки та позиції, яка приховує своє істинне обличчя за позірною людяністю, вишуканістю та милосердям, а натомість є підступною, здатною на злочин заради власного благополуччя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агеєва В. Українська імпресіоністична проза. Київ: Ін-т літ. ім. Т. Г. Шевченка НАН України, 1994. 158 с.
2. Безхутрий Ю. Хвильовий: проблеми інтерпретації. Харків: Фоліо, 2003. 495 с.
3. Гарачковська О. Жанрово-стильова типологія української сатирично-гумористичної прози доби «Розстріляного відродження». *Філологічні науки*. 2016. №7. С.163-167.
4. Грабович Г. Символічна біографія у прозі Миколи Хвильового. *Грабович Г. Тексти й маски*. Київ: Критика, 2005. 312 с.
5. Месич М. Микола Хвильовий та його доба (30-ті роки ХХ століття). Загреб, 2020. 47 с.
6. Павличко С. Психопатичний дискурс: Микола Хвильовий. *Павличко С. Теорія літератури*. Київ: Основи, 2009. С. 266-273.

7. Хвильовий М. Іван Іванович. *Хвильовий М. Вибрані твори* / упор. О. П. Ткаченко. Київ: Грамота, 2006. С. 352-389.

*Мар'яна Мартинів,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
здобувач магістерського рівня вищої освіти,
факультету філології і журналістики
Науковий керівник:
к. філол. наук, доцент С. Бородіца*

ТВОРЧА ОСОБИСТІТЬ М. ЧЕРЕМШИНИ: ЕСТЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Марко Черемшина (псевдонім Івана Семанюка) – український прозаїк, представник «Покутської трійці», що залишив помітний слід в історії розвитку національного письменства, витворивши унікальний ідейно-естетичний світ. Можемо виділити кілька важливих факторів, що сформували естетичну систему Марка Черемшини:

1) усна народна творчість, якою захоплювався зі шкільних років: любив слухати казки, пісні та народні оповідання, намагався писати вірші на зразок коломийок;

2) домашня бібліотека, яку збирав його батько – Юрій Семанюк під впливом Юрія Федьковича, читав твори Юрія Федьковича, Григорія Квітки-Основ'яненка, Марка Вовчка, Івана Нечуя-Левицького, передусім Тараса Шевченка, що відіграв визначальну роль у становленні Марка Черемшини-письменника;

3) Коломийська гімназія, де зустрівся з Василем Стефаником та Лесем Мартовичем, які навчалися в старших класах цієї ж гімназії. У цей час Іван